

rasisme eller annengjøring vil ikke bare føre til risiko for bias i tolkningen av data, men kan også påvirke fenomenet som undersøkes.

Psykiatriske klassifiseringer, for eksempel, drives ofte av både forklaringsbehov og av sosiale og politiske behov: På den ene siden trenger man teorier med prediktiv kraft. På den andre siden dreier klassifiseringene seg om *mennesker*, og hvordan de klassifiseres og omtales, har konsekvenser for dem. Generelt må klassifiseringer og undersøkelser av mennesker også ta etiske hensyn, ikke bare epistemologiske (se f.eks. Conix, 2020).

8.3 Situert kunnskap

Et viktig vitenskapsfilosofisk spørsmål er i hvilken grad også hvilke data man legger merke til – eller *kan* legge merke til – er et resultat av verdier, interesser eller egenskaper ved undersøkeren. Hvilke verdier og interesser vi har – men også hvilken bakgrunnskunnskap vi har – er ikke kun et spørsmål om epistemologi, men avhenger av sosiale og kulturelle forhold. Feministiske vitenskapsteoretikere som Sandra Harding, Donna Haraway og Helen Longino har utforsket hvordan teorier, metoder og begreper relateres til forskjellige sosiale posisjoner og verdier: Kunnskap er *situert*: Hva vi vet, er en funksjon ikke bare av prinsipper for resonnering og empiriske undersøkelser, men av sosiale posisjoner og erfaringene blant aktørene som har kunnskapen (Haraway, 1988).

En rekke sykdommer som bare rammer kvinner, har vi lenge hatt lite kunnskap om fordi de ikke har vært prioriterte i medisinsk forskning. Endometriose er et eksempel. Feministiske vitenskapsteoretikere er blant dem som har påpekt hvordan verdier, interesser og bias former forskningen.

Ifølge **standpunktepistemologi** (Harding, 1992; Wylie, 2012) er situeringen av kunnskap – hvordan det vi vet, formes av interesser, verdier og sosial posisjon – ikke bare noe vi bør være klar over: Det er også noe som kan skape epistemologiske *fordeler*. Ifølge standpunktepistemologien finnes det data som antakeligvis kun er tilgjengelige for den som er i stand til ha et bestemt perspektiv eller standpunkt, og evnen til å ta et bestemt standpunkt følger typiske sosiale skillelinjer som kjønn, rase, legning eller klasse. For eksempel har Harding (1992) argumentert for at folk fra marginaliserte eller undertrykte grupper er i stand til å se verden både fra den marginaliseres perspektiv og fra den dominante eller